

Justisdepartementet, Sivilavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Vår ref. #/210702
Deres ref. 201107236-/HIH

Oslo, 19. mars 2012

Høringsuttalelse om økt bruk av konfliktråd

Vi viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev datert 19.12.2011 om økt bruk av konfliktråd.

Redd Barna arbeider nasjonalt og internasjonalt for å styrke kunnskap og samfunnsstrukturer for gjennomføring og overvåking av barns rettigheter i medhold av FNs barnekonvensjon. Norgesprogrammet i Redd Barna arbeider for styrking av barns rettigheter i Norge og overvåker brudd på barnrettighetene, med spesielt fokus på sårbare grupper barn.

Redd Barna vil i det følgende kommentere de delene av arbeidsgruppens forslag til ny konfliktrådslov, endringer i straffeprosessloven og endringer i straffegjennomføringsloven som er særlig viktige for barn og unge. Vi ønsker i vårt høringssvar å skille mellom to ulike grupper barn som kan bli berørt av arbeidsutvalgets forslag om økt bruk av konfliktråd: barn og unge som lovbryster/påklagde og barn og unge som fornærmede/berørte.

Tankegangen bak gjenopprettende prosess er at alle som er berørt av en konflikt eller et lovbrudd skal få anledning til å delta i en prosess hvor deltakerne snakker om hendelsen og sammen finner ut hvordan hendelsen skal håndteres og hvilke konsekvenser den skal få. I disse prosesser kan barn bli involvert på to måter, som lovbryster/påklagde eller som fornærmede/berørte. Redd Barna er opptatt av at begge grupper barn og unge blir ivaretatt, og deres rettigheter sikres. Særlig i tilfeller hvor lovbryster og fornærmede begge er barn, kan det oppstå interessekonflikter.

Unge lovbrystere

Redd Barna er positiv til den foreslåtte nye alternative straffereaksjon ”oppfølging i konfliktråd” hvor arbeidsgruppen foreslår at det blant annet etableres en egen type oppfølging for ungdom, kalt ungdomsoppfølging. Dette skal erstatte påtaleunntatelser med vilkår om oppfølgingsteam, betingete dommer og nedre sjikt av samfunnsstraffen. Ungdomsoppfølging er ment som et alternativ for

lovbrytere mellom 15-18 år. Den nye reaksjonen kan, ved siden av møtet i konfliktrådet og eventuell avtale om at siktede skal gjenopprette skaden, også inneholde ulike tiltak som skal søke å forhindre at vedkommende begår ny kriminalitet, der hvor det er antatt at tettere oppfølging vil kunne endre den kriminelle atferden.

Redd Barna er glad for at arbeidsgruppen har valgt å gi særlige regler om oppfølging av ungdom. Det er av stor rettslig betydning om en person er over eller under 18 år. Er personen under 18 år er særlig FNs barnekonvensjon viktig. I disse saker er særlig de fire hovedprinsippene om ikke-diskriminering (art. 2), barnets beste (art. 3), barnets rett til optimal utvikling (art. 6), barnets rett til å bli hørt (art. 12) og artikkel 40 som gir særlige rettigheter for barn og unge som kommer i konflikt med loven, av stor betydning.

Redd Barna mener at ungdomsoppfølging kan være en god alternativ straffereaksjon, særlig fordi ordningen er bygget på frivillighet, medvirkning og kommunikasjon, og at samtykke til oppfølging skal være reelt og informert. Dette betyr at barnets rett til å bli hørt, å si sin mening og å medvirke i sin egen sak, jf. barnekonvensjonen artikkel 12, blir ivaretatt og tatt på alvor. Videre er ordningen i stor grad og med stor tydelighet foreslått ut fra hensyn til barnet og barnets beste, og oppfølgingsplanen kan styrke barnets utvikling betydelig. Reaksjonen forutsetter en individuell tilnærming og kartlegging av barnets behov før oppfølgingsplanen fastlegges.

Redd Barna mener at den foreslåtte reaksjonen særlig er en god oppfølging av barnekonvensjonen artikkel 40 nr.1 om at barn som har begått straffbare forhold, har rett til å bli behandlet på en måte som fremmer barnets følelse av verdighet og egenverd, som styrker barnets respekt for andres menneskerettigheter og grunnleggende friheter og som tar hensyn til barnets alder og ønskeligheten av å fremme barnets reintegrering, slik at det kan påta seg en konstruktiv rolle i samfunnet. Redd Barna er positiv til elementene i den nye reaksjonen og mener den styrker barneperspektivet og barns rettigheter.

Redd Barna er også positiv til arbeidsgruppens forslag om at det ikke skal være adgang til å pålegge siktede å oppholde seg i institusjon der en sak overføres fra påtalemyndigheten til oppfølging i konfliktrådet. Redd Barna mener i likhet med arbeidsutvalget at hensynet til rettssikkerhet tilsier at et så inngripende tiltak bare bør kunne idømmes av en domstol.

Oppfølging i konfliktråd retter seg, i følge arbeidsutvalget, i utgangspunkt mot unge lovbrytere som var under 18 år på handlingspunktet. Det handler om ungdom som har begått en eller flere kriminelle handlinger, og der man antar at sannsynligheten for at vedkommende vil begå nye straffbare handlinger vil reduseres dersom vedkommende får oppfølging i konfliktrådet. Reaksjonen har en varighet på maksimalt 6 måneder.

Redd Barna mener at det er særlig positiv at oppfølgingsplanens lengde skal bestemmes ut fra en helhetsvurdering, der barnets individuelle behov og lovbruddets art og grovhet inngår som momenter og at lengden på oppfølgingen foreslås fastsatt av påtalemyndigheten der saken overføres i medhold av straffeprosessloven. Redd Barna støtter også forslaget om muligheten for unge til deretter å inngå en frivillig avtale om at oppfølgingen kan fortsette på rent frivillig basis og uten at brudd vil få konsekvenser for siktede. Vi mener at denne muligheten er i tråd med barnekonvensjonen artikkel 40 nr. 1.

Arbeidsgruppen mener at meglings i konfliktråd også er et egnet virkemiddel i saker der gjerningsmannen er under kriminell lavalder, det vil si under 15 år på handlingstidspunktet, men da som en sivil sak og uten bakenforliggende trussel om straff. Videre må grunnvilkårene for gjenopprettende prosess være på plass, barnet og vergen må begge samtykke, og overføring av disse saker skal ikke være obligatorisk. Avgjørelse om å oversende saken skal skje på grunn av en konkret vurdering hvor barnets alder, selve handlingen, barnets familiesituasjon og forholdene for øvrig blir vurdert.

Redd Barna er positiv til arbeidsutvalgets forslag om å lovfeste dette i et nytt annet ledd i straffeprosessloven § 71 b for å tydeliggjøre muligheten, selv om etter gjeldende rett politiet allerede kan overføre slike saker. Vi mener at denne muligheten kan ha en viktig forebyggende virkning for barn og unge. Vi mener likevel at, ved siden av å tydeliggjøre muligheten for å oversende disse saker til konfliktrådet i loven, det samtidig er viktig å tydeliggjøre hensynet til barnets beste og barnets rett til å bli hørt i den nye lovbestemmelsen, slik at det blir tydelig hva som er premissene for overføring av slike saker.

Arbeidsutvalget foreslår videre at mindreårige bør ha rett til offentlig oppnevnt forsvarer der saken overføres til oppfølging i konfliktråd i medhold av straffeloven § 53 nr. 3 bokstav h. Arbeidsgruppens begrunnelse er at oppnevning av forsvarer er viktig for rettssikkerheten til den mindreårige. Vedkommende bør ha krav på juridisk bistand blant annet for å vurdere om den foreslåtte reaksjonen reelt sett er et bedre alternativ enn helt eller delvis betinget dom uten særvilkår eller på andre særvilkår. Fengselsstraffen er rett nok betinget, men betingelsene som kan ilegges er i enkelte saker inngripende. Redd Barna støtter derfor dette forslaget som vi anser som i samsvar med kravet i barnekonvensjonen artikkel 40 nr. 2 (ii) og (iii).

Arbeidsutvalget åpner også for at en part har rett til å benytte seg av juridisk bistand i en sak for konfliktrådet, men uten at det dermed åpnes opp for at partene kan benytte seg av advokat under selve meglingsen, og at ofre på samme måte skal ha rett på bistandsadvokat. Forsvareren skal ikke representere domfelte eller offer under møte, men skal kun fungere som en støtteperson og påse at ungdomsplanen og eventuelle avtaler ikke blir urimelig tyngende. Redd Barna støtter dette forslaget, særlig fordi evalueringen av de ulike prosjektene viser at partene ikke alltid er like enige i hva avtalen synes å indikere, og at både klager og påklagede kan være veldig usikre i forhold til hva som er rett og rimelig å kreve og å bli avkrevd. Særlig når det gjelder barn og ungdom kan det være vanskelig å vurdere hva som er rimelig, og for å ivareta barnets rettsikkerhet er det en forutsetning at barnet kan få råd om godkjenning av planen/avtalen eller ikke.

Samtidig går arbeidsutvalget ikke inn for å utvide ordningen med offentlig oppnevnt forsvarer. Barnet har, i følge utvalget, rett til å la seg bistå av advokat, og ikke et krav. Redd Barna mener at det er en ulempe at ordningen med offentlig oppnevnt forsvarer ikke blir utvidet. Private forsvarere betales av siktede selv, offentlige forsvarere av staten. Dette betyr at de som har råd til å betale en advokat får bistand, de som ikke har det får ikke denne bistanden. Etter Redd Barnas mening skaper dette en uønsket rettsulikhet. Et grunnleggende prinsipp er at mindreårige har krav på tilstrekkelig juridisk bistand gjennom hele saksforløpet, jf. barnekonvensjonen artikkel 40 nr. 2 bokstav b (ii) og (iii), og at barn skal behandles like, jf. barnekonvensjonen artikkel 2 om ikke-diskriminering.

Redd Barna støtter arbeidsutvalgets forslag om å innta hjemmelen for bruk av tolk i konfliktrådsloven for å understreke viktigheten av bruk av tolk. Vi mener også at konfliktrådene bør gis anledning til å belaste regelstyrte tolke- og oversettelsesutgifter for å sikre bruk av tolk i saker

det er behov for det og uavhengig av det enkelte konfliktrådsbudsjett. Dette er i samsvar med barnekonvensjonen artikkel 40 bokstav b (vi) at barnet har krav på gratis bistand av tolk hvis barnet ikke forstår eller snakker språket som er brukt. Vi vil i denne sammenheng vise til at tolking for barn ikke er det samme som tolking for voksne, og at det kreves at tolken har faglig kompetanse og erfaring med tolking for barn.

Utvalget åpner også for at barn under 18 år kan gjennomføre megling i konfliktråd ved offerløs kriminalitet, for eksempel i trafikk saker og ved brudd på bestemmelser som verner om ro og orden. Redd Barna er positiv til dette forslaget, og mener at megling i konfliktråd i disse sakene ofte kan være et bedre egnet virkemiddel enn bøter m.m. Egnethet av saken skal avgjøres med vekt på barnets beste.

Arbeidsutvalget mener videre at hensynet til rettssikkerhet og likebehandling tilsier at oppfølgingen bør gjøres landsdekkende. Etter Redd Barnas mening er dette en forutsetning, jf. barnekonvensjon artikkel 2 om ikke-diskriminering. Det skal ikke være avhengig av hvor i landet barnet bor om det skal få tilbud om ungdomsoppfølging.

Barn som fornærmede i saker som blir overført til oppfølging i konfliktrådet

a. Barn som fornærmede i saker om ungdomsoppfølging

I mange saker kan det være barn på begge sider av bordet. Barnets ønske om selv å bli sett og hørt som fornærmede i saken kan være svært viktig, men det vil også kunne medføre en stor belastning for et barn å møte personlig i en slik sammenheng. Redd Barna er derfor glad for utvalgets forslag om å åpne opp for muligheten til unntak fra prinsippet om personlig deltakelse i møter i konfliktrådet når det gjelder fornærmede. Barnet får dermed muligheten å viderefremme konsekvensene av lovbruddet og si sin mening ved at barnet utpeker en representant som møter i sitt sted. Det er ikke bare den unge lovbrøtteren som skal ivaretas, men også det unge offeret på den andre siden av bordet. Med forslaget om en representant utpekt av fornærmede selv når denne ikke ønsker å møte, gis det utvidede muligheter for både lovbrøtteren og for offeret.

Redd Barna vil i denne sammenheng vise til at barnets beste i disse sakene alltid skal ivaretas og at barnet alltid har rett å si sin mening og delta i saker som angår dem, jf. barnekonvensjonen artikkel 3 og 12. Disse rettigheter og prinsippene blir særlig viktig i saker hvor familien som et slags helhet samtykker, men barna likevel blir ansett for å være for unge til å delta i stormøte. Vi henviser til eksempelet på side 83 i utvalgets utredning, hvor en 10 år gammel jente, som på grunn av sin alder ikke hadde vært med på stormøte, i etterkant ble konfrontert med de to ungdommene på 16 og 17 år som hadde brutt seg inn i huset til familien. Familien hadde avtalt i stormøtet at guttene skulle gjøre hagearbeid for familien, slik at jenta skulle overvinne angsten for guttene. Selv om utfallet i denne saken viste å være bra for barnet, mener vi at barn i disse saker skal høres, og at barnets beste ikke kan vurderes uten at barnet har kunnet uttale seg om hva det selv mener om familiens avtale og i likhet med resten av familien skal barnet kunne godkjenne den.

b. Barn som fornærmede i saker om familievold

En annen type oppfølging i konfliktråd som utvalget foreslår, er oppfølging i familievoldssaker. Straffesaker som omhandler vold i nære relasjoner bør i følge utvalget kunne overføres til oppfølging i konfliktrådet, enten i medhold av nytt annet ledd i straffeprosessloven § 71a eller som vilkår for en betinget dom i medhold av ny straffelov § 53 nr. 3 bokstav i. Utvalget mener med

familievoldssaker saker der overgriper og offer er knyttet til hverandre ved familie eller slektskapsbånd, eller der de på annen måte betyr mye for hverandre i hverdagen. Barn som enten har vært utsatt for vold direkte eller som har vært vitne til vold mot en omsorgsperson er også med i denne målgruppen.

Redd Barna mener i likhet med utvalget at det er viktig at sårbare barn i utsatte familier blir sett og hørt, og at det er av stor betydning å gripe fatt i familievold på barnas premisser. I konfliktrådet kan barnet blir sett og hørt. Redd Barna støtter derfor utvalgets forslag, men med noen klare forutsetninger når det handler om barn som fornærmede i disse sakene.

Bruk av gjenopprettende prosess i voldssaker mellom personer som står hverandre nær er et av de mest omdiskuterte temaene både nasjonalt og internasjonalt. Et av motargumentene er at selv om saken bare kan overføres til oppfølging der fornærmede samtykker, er det som oftest stor ubalanse mellom partene. Dette gjelder mellom den ene forelder som er utsatt for vold av den andre, men særlig når det gjelder barn som er utsatt for vold av foreldre/andre nære voksne. Samtykke til oppfølging i konfliktrådet av barn som over lengre tid har vært utsatt for overgrep, kan fort bidra til et fortsatt overgrep mot dem. Både far og mor kan presse barna til å samtykke. Det skal derfor undersøkes svært nøye i disse sakene om barnets samtykke er informert og frivillig for å sikre at barnet ikke har blitt utsatt for utilbørlig press for behandling av straffesaken i konfliktrådet.

Redd Barna mener videre at prosessen fult ut skal være tilrettelagt barn når barn er fornærmede. Dette betyr etter vårt syn i hvert fall at meglere må ha barnefaglig kompetanse og at barnevernet skal involveres. Arbeidsgruppen ønsker å holde fast ved lekfolk prinsippet for meglere i konfliktrådet, prinsippet at personlig egnethet er viktigere en faglig bakgrunn, også i mer alvorlige saker. Utvalget mener samtidig at det kan være behov for ekstra opplæring av meglere i de mer alvorlige sakene. Redd Barna mener at dette særlig gjelder i saker om familievold hvor barn er fornærmede. Etter vår mening skal meglerne i disse saker få særskilt opplæring i hvordan man snakker med barn, bli kjent med barns rettigheter, og lære å innta et barneperspektiv.

Arbeidsgruppen mener videre at i familievoldssaker hvor barn er involvert *bør* koordinatoren vurdere om barnevernet *bør* delta. Det skal likevel ikke være obligatorisk. Redd Barna mener at en forutsetning for at slike saker skal følges opp i konfliktrådet er at barnevernet skal involveres slik at de kan vurdere om tiltak *bør* settes inn.

Redd Barna vil særlig understreke et av funnene i evalueringen av prøveprosjektet hvor det heter at *"Prosjektet ivaretar barneperspektivet, men barna selv synes å være mindre synlig og deres posisjon uavklart ved bruk av restorative justice i familievoldssaker. Intensitet og alvorlighetsgrad i voldsutøvelse etter deltakelse er betydelig redusert, men for noen sin del ikke helt forsvunnet helt. Kontakt med felles barn og øvrig familie gjør at relasjon mellom offer og gjerningsperson opprettholdes, og det er igjennom denne kontakten en del uønsket adferd fra gjerningspersonens side oppgis å fortsette"*. Redd Barna ber derfor om en grundig utredning hvilken betydning og konsekvenser oppfølging i konfliktrådet av disse familievoldssakene har for de involverte barna.

Redd Barna mener at det per i dag ikke finnes god nok dokumentasjon om hvordan barn som fornærmede i familievoldssaker blir ivaretatt gjennom hele oppfølgingsprosessen i konfliktrådet, særlig gjelder dette i saker der barnet selv har blitt utsatt for vold. Etter vårt syn trengs det mer kunnskap om hvordan barn opplever å være fornærmede i en slik prosess, hva som er

konsekvensene for dem på kort og lang sikt, hvordan man kan sikre seg at barnet ikke blir presset til samtykke, og om oppfølging i konfliktråd faktisk er til barnets beste.

Med vennlig hilsen
Redd Barna

Marianne Hagen
Seksjonsleder Norgesprogram

Sanne Hofman
Rettighetsrådgiver